

rea episcopului: „Nimeni să nu facă fără episcop ceva din cele ce aparțin Bisericii. Acea Euharistie să fie socotită bună, care este făcută de episcop sau de cel căruia episcopul i-a îngăduit. Unde se vede episcopul, acolo să fie și mulțimea credincioșilor, după cum unde este Iisus Hristos, acolo este și Biserica sobornicească..., că este bineplăcut lui Dumnezeu ceea ce aprobă episcopul, ca tot ce se săvârșește să fie sigur și întemeiat”. Preotul este delegatul episcopului în parohie, iar Antimisul este semnul că atât preotul, cât și parohia sau mănăstirea se află sub jurisdicția episcopului și, prin episcop, într-o vie succesiune apostolică și unitate cu Biserica sobornicească.

Liturghia celor chemați se încheie cu trimiterea (concedierea) celor încă nebotezați:
„Câți sunteți chemați, ieșiți!”

Heruvicul

Heruvicul este cântarea lentă și solemnă, în care melodia și cuvintele se unesc pentru a ne pregăti duhovnicește să-L primim pe Hristos, Împăratul tuturor, Cel ce Se jertfește pentru noi. Denumirea de *Heruvic* vine de la afirmația acestei cântări, că noi, cei care participăm la Liturghie, îi închipuim tainic pe heruvimii care intonează cântare întreit-sfântă „făcătoarei de viață Treimi”. Imnul

Heruvic a fost introdus, în rânduiala Liturghiei, abia din a doua jumătate a secolului al VI-lea, pe timpul Împăratului bizantin Iustin al II-lea (565-578). Heruvicul este o introducere la întreaga acțiune liturgică ce urmează de la Anaforă până la împărtășire. Teodor de Andida conferă Heruvicului următoarea tâlcuire: „Imnul Heruvic... îndeamnă pe toți să fie cu luare aminte, de acum și până la sfârșitul Liturghiei, lăsând toată grija de aici, ca să primească pe Marele Împărat, prin împărtășire”. La mijlocul cântării Heruvicului, are loc procesiunea Vohodului Mare.

Vohodul Mare

Se numește *Vohod Mare* procesiunea de aducere a Cinstitelor Daruri de la masa procomidiarului, unde au fost pregătite înainte de începerea Liturghiei, pe Sfânta Masă, unde urmează să fie sfințite, în timpul rugăciunii Anaforalei. Preotul, ținând în mâini Sfântul Disc, pe care este așezată pâinea (Sfântul Agneț și miridele), și Sfântul Potir, în care se află vinul amestecat cu puțină apă, le pune pe Sfântul Antimis, de pe Sfânta Masă, spre a I le oferi lui Dumnezeu. Această procesiune a preotului spre altar, oferind în numele întregului popor pâinea și vinul, semnele Trupului și Sângelui lui Hristos, reprezintă jertfa Sa, pe care a făcut-o când

a urcat pe Golgota și pe Cruce și prin care a intrat în Împărăția Sa. Iată de ce, evocând, în acel moment, cuvintele tâlharului pocăit de pe cruce: „Pomeneste-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta” (*Luca 23, 42*), spune și preotul: „Și pe voi, pe toți, dreptslăvitorilor creștini, să vă pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor”. În acele clipe, fiecare ne oferim pe noi înșine „ca pe o jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu, ca închinarea noastră cea duhovnicească” (*Romani 12, 1*). Prin darurile noastre euharistice (prescura și vinul), arătăm că ni s-a dat posibilitatea neprețuită de a fi încorporați în jertfa lui Hristos, de a fi părtași ai oferiții unice de Sine lui Dumnezeu. Astfel, în procesiunea Vohodului Mare, însăși viața noastră este adusă la altar și prezentată lui Dumnezeu.

Sărutarea sfântă sau sărutarea păcii

În primele secole, după ecfonisul „Să ne iubim unii pe alții...”, avea loc sărutarea păcii, în care credincioșii participanți la Liturghie se descopereau unii pe alții ca părtași ai iubirii lui Hristos și ca frați întru Hristos. „Când vine vremea de a da și a primi reciproc pacea – spune Sfântul Ioan Gură de Aur –, noi ne sărutăm unul cu altul. Cle-

ricii îmbrățișează pe episcop, mireni-bărbați, pe bărbați și femei, pe femei..." Acesta era semnul și ritualul văzut în care și prin care, în chip nevăzut, dar real, se săvârșea revărsarea iubirii lui Dumnezeu, în inimile credincioșilor (*Romani 5, 5*). Deși ritualul nu mai este practicat, în zilele noastre, de credincioșii mireni, ci doar de clerici, când slujesc în sobor, totuși cuvintele ecfonisului ne aduc aminte că Euharistia este Taina iubirii dumnezeiești și că nimeni nu poate participa la ea certat, supărat sau neîmpăcat cu semenii lui. „Dacă îți vei aduce darul tău la altar, și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și, apoi, venind, adu darul tău.” (*Matei 5, 23-24*). Noi mergem la biserică pentru a ne împărtăși de iubirea cea nouă a lui Hristos, care ni se dăruiește în unitatea noastră.

Mărturisirea Credinței

Rostirea Crezului e introdusă de cuvintele preotului: **„Ușile, ușile! Cu înțelepciune să luăm aminte.”** Inițial, aceste cuvinte erau adresate diaconilor sau ușierilor bisericii, pentru a închide și a păzi ușile bisericii și a nu lăsa să intre necredincioșii. Partea a doua este o provocare a atenției credincioșilor asu-

pra rostirii Crezului. Sfânta Liturghie este înălțarea Bisericii în Împărăția lui Dumnezeu. Dacă prima parte a Liturghiei (Liturghia catehumenilor) exprimă deschiderea misionară a Bisericii către lume, partea a doua (Liturghia credincioșilor) reprezintă separarea Bisericii de lume, ieșirea din timp și intrarea în Împărăția lui Dumnezeu, la ospățul de nuntă al lui Hristos, iar noi, pentru a ne face vrednici, trebuie să închidem „ușile simțurilor” și să lepădăm toată pervertirea, pe care patimile au lucrat-o în noi.

Simbolul credinței

Simbolul credinței este un rezumat sau o sinteză a învățăturilor de credință ortodoxă. El a fost alcătuit la primele două Sinoade Ecumenice: cel de la Niceea, din anul 325, și cel de la Constantinopol, din anul 381, motiv pentru care se numește *Simbol* sau *Crez niceeo-constantinopolitan*. El a fost folosit, inițial, la slujba Botezului, iar mai târziu, a fost introdus și în Liturghie, mai întâi în Antiohia, de către patriarhul Petru Fullo (*sfârșitul secolului V*), apoi și la Constantinopol, de către patriarhul Timotei (511-518). Mărturisirea credinței prin rostirea Crezului este o expresie a unității membrilor Bisericii în Adevărul dumnezeiesc, revelat total și absolut, dar și o pregătire pentru împăr-

tășire. Cel care nu acceptă acest Crez, nu aparține Bisericii, pentru că a preferat altceva în locul Adevărului. De aceea, nu pot fi primiți la împărtășire, împreună cu noi, cei care au alte opinii și convingeri religioase; de asemenea, nici noi nu ne putem împărtăși acolo unde nu se mărturisește dreapta credință ortodoxă. Rostirea împreună a Crezului, în cadrul Liturghiei, reprezintă pentru toți credincioșii o reînnoire a mărturisirii făcute la Botez și o afirmare a calității de membru al trupului lui Hristos, Biserica.

Dialogul preanaforal

„Să stăm bine, să stăm cu frică...” este o atenționare a credincioșilor că momentul cel mai important și mai solemn al Liturghiei a sosit. Să stăm așa cum se cuvine înaintea lui Dumnezeu, în fața măreției jertfei ce se va săvârși. De asemenea, se scoate în evidență împreună slujirea preotului și poporului, căci nu numai preotul singur aduce Sfânta Jertfă, ci întreaga adunare liturgică.

„Mila păcii, jertfa laudei”. Forma originală a răspunsului liturgic este: „Milă, pace, jertfă de laudă”, prin care credincioșii afirmă că Îi aduc lui Dumnezeu mila și pacea, ca o jertfă de laudă. Inima noastră, deschisă prin milă spre unirea cu ceilalți confrăți, primește mila lui Dumnezeu, Care ne împă-

că cu Sine prin jertfa lui Hristos. Sfânta Jertfă pe care o aducem este expresia milei lui Dumnezeu, manifestată în mântuirea dăruită nouă de Hristos, prin jertfa Sa. Este pacea care înseamnă părtășie la plinătatea vieții dumnezeiești, ca urmare a împăcării omului cu Dumnezeu, prin jertfa lui Hristos. Este, de asemenea, jertfă de laudă, adusă Tatălui prin Fiul, în puterea Duhului Sfânt, potrivit cuvintelor Sfintei Scripturi: „prin El să aducem pururea lui Dumnezeu jertfă de laudă, adică rodul buzelor, care preaslăvesc numele Lui” (*Evrei 13, 15*).

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos...”
Binecuvântarea aceasta este preluată de la Sfântul Apostol Pavel (*II Corinteni 13, 13*) și exprimă concentrat darurile care ne vin de la Dumnezeu, Cel în Treime. Observăm că, în această binecuvântare, ordinea obișnuită a Persoanelor Sfintei Treimi este schimbată, fiind menționat mai întâi Domnul Iisus Hristos. Prin întruparea Fiului, dragostea Tatălui, care se revarsă din veci peste Fiul, se îndreaptă și asupra noastră, ca asupra unor fii, deveniți astfel prin harul lui Hristos, iar unirea noastră în dragoste cu Tatăl se săvârșește de către Sfântul Duh.

„Și cu duhul tău!” răspund credincioșii, rugându-se ca binecuvântarea invocată de preot să coboare și peste el.

„Sus să avem inimile!” În spiritualitatea ortodoxă, inima reprezintă centrul duhovnicesc al ființei umane, eul nostru cel mai profund și adevărat. Căutarea lui Dumnezeu și a Împărăției Sale este exprimată metaforic ca o căutare a celor de sus: „Dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați cele de sus, unde se află Hristos, șezând de-a dreapta lui Dumnezeu, cugetați cele de sus, nu cele de pe pământ” (*Coloseni 3, 1-2*). A avea inima sus înseamnă ca eul nostru profund să fie îndreptat spre Împărăția lui Dumnezeu, iar principala noastră preocupare să fie dobândirea acesteia. Prin participarea la Sfânta Liturghie, noi intrăm, încă de acum, în Împărăția lui Dumnezeu. Pentru lumea aceasta, Împărăția lui Dumnezeu, cea de sus, urmează să vină, dar, în Hristos, ea este deja descoperită și, în Biserică, vine pentru cei ce se silesc. Sfântul Ioan Gură de Aur spunea: „Ce-mi este mie de cer, când eu contemplu pe Stăpânul cerului, când eu însumi devin cer?” Rostind: „Sus să avem inimile!”, preotul amintește poporului că acțiunea reală a Sfintei Liturghii are loc dincolo de timp, în „veacul ce va să fie”, în Împărăția lui Dumnezeu.

„Avem către Domnul!” răspund credincioșii, mărturisind pregătirea lor pentru aducerea Sfintei Jertfe. Este esențial ca acest răs-

puns să nu fie doar cu buzele, ci să exprime trăirea sufletească a fiecăruia dintre noi.

„Să mulțumim Domnului!” Cu aceste cuvinte, începe marea rugăciune de mulțumire (în grecește, εὐχαριστία – *evharistia*). În fața a tot ceea ce a făcut Dumnezeu pentru noi, a darurilor pe care ni le-a dăruit și a jertfei răscumpărătoare a Fiului lui Dumnezeu, prin care ne-a redeschis raiul, noi nu putem fi decât mulțumitori. Sfântul Apostol Pavel scria: „Dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus pentru voi” (*I Tesaloniceni 5, 18*).

„Cu vrednicie și cu dreptate este...”. Inițial, răspunsul credincioșilor era: „Vrednic și drept”. Această aclamație de aprobare era folosită, în Imperiul Roman, de către popor, convocat în adunare, pentru a ratifica deciziile Senatului. De asemenea, și în cultul iudaic, exista o expresie similară, prin care poporul întărea rostirea rugăciunii de dimineață. Prin acest răspuns, credincioșii confirmă faptul că este o datorie a noastră a-I mulțumi Domnului, un lucru pe care se cuvine și este drept să-l facem. Astfel, credincioșii își declară participarea la ceea ce va urma, adică la rostirea Anaforalei (a Marii Rugăciuni Euharistice).

Rugăciunea Sfintei Jertfe – Anaforaua (Marea Rugăciune Euharistică)

Anaforaua (în grecește, ἀναφορά = ofere prin *înălțare*, *ofrandă*, *jertfă*) este rugăciunea centrală a Liturghiei Euharistice sau a credincioșilor, pe care, în vechime, preotul o rostea cu voce tare în auzul poporului și la care poporul răspundea doar la sfârșit: „Amin”. Anaforaua este adresată lui Dumnezeu Tatăl și ea își are originea în rugăciunea de mulțumire și în binecuvântarea rostită de Hristos la Cina cea de Taină, fiind o actualizare a acesteia.

Anaforaua începe cu o mulțumire adusă Tatălui pentru creație, pentru că ne-a adus la viață (**„Tu din neființă la ființă ne-ai adus pe noi”**), dar și pentru toate binefacerile revărsate asupra noastră (**„mulțumim Ție... pentru toate pe care le știm și pe care nu le știm, pentru binefacerile Tale, arătate și nearătate, ce ni s-au făcut nouă”**). Această mulțumire ne unește cu oștirile îngerești, în slăvirea sfințeniei și măreției lui Dumnezeu, prin imnul serafimic: **„Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot! Plin este cerul și pământul de slava Ta...”**.

După ce l-am adus mulțumire Tatălui pentru creație, Îi mulțumim că ne-a dat pe singurul Său Fiu, pentru a ne răscumpăra din cădere și din moarte. Recunoștința noastră

o exprimăm în anamneza (pomenirea) a tot ceea ce a făcut Fiul lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră, începând cu ceea ce a făcut El în ajunul morții Sale, la Cina cea de Taină, din Joia Mare; de aceea, evocăm, acum, cuvintele rostite de Mântuitorul: „**Luați, mâncați, Acesta este Trupul Meu...**” și „**Beți dintru Acesta toți, Acesta este Sângele Meu...**”. Anamneza (aducerea aminte) continuă cu moartea, învierea, înălțarea, șederea de-a dreapta Tatălui și cu cea de-a Doua slăvită Venire a Sa; pe scurt, are loc comemorarea integrală a lucrării veșnice a Fiului, care depășește timpul și unește trecutul, prezentul și viitorul. Acest memorial de recunoștință culminează în ofranda Darurilor de pâine și vin, înălțate de preot, cu mâinile încrucișate, deasupra Sfântului Antimis, concomitent cu rostirea cuvintelor: „**Ale Tale dintru ale Tale, Ție îți aducem de toate și pentru toate**”.

În elementele de pâine și vin, ne-am oferit pe noi înșine lui Dumnezeu, jertfind viața noastră. Dar, în același timp, această ofrire a fost Euharistia lui Hristos, Arhiereul și Capul noii umanități. Acum, datorită Lui și prin El, jertfa noastră este acceptată. Semnul acestei acceptări și împliniri este „sfințirea” Darurilor. Așadar, anafora se împlinește prin invocarea (epicleza) trimiterii, de

către Tatăl, a Duhului Sfânt, asupra noastră și asupra Darurilor puse înainte, pentru ca ele să devină în mod real Trupul și Sângele Domnului și prin ele să primim plinătatea Împărăției. Minunea prefacerii euharistice a Cinstitelor Daruri nu este o minune fizică, perceptibilă simțurilor, ci trebuie primită prin credință. În timpul epiclezei și al prefacerii euharistice, tot poporul îngenunchează și cântă imnul „**Pe Tine Te lăudăm...**”. Anaforaua continuă, firesc, cu dipticele, adică cu rugăciunea de mulțumire pentru Biserica biruitoare și de mijlocire generală pentru Biserica luptătoare și pentru întreaga lume. Preotul se roagă, acum, pentru toți credincioșii, vii și răposați, ca săvârșirea Dumnezeieștii Jertfe să le fie spre folos, adică cei vii să se facă părtași, prin împărtășire, Sfinței Mese, să se sfințească, să dobândească iertarea păcatelor, pace și toate cele de trebuință și să se arate vrednici de Împărăția cerurilor, iar cei răposați să primească odihna sufletelor, iertarea păcatelor și moștenirea Împărăției, împreună cu sfinții. În fruntea tuturor celor mutați din această viață, preotul îi pomenește pe toți sfinții și dreptii și în mod deosebit pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Această pomenire trebuie înțeleasă nu ca o mijlocire pentru ei, căci ei n-au nevoie de mijlocirea noastră, ci ca o mul-

țumire pentru slava cu care i-a cinstit Dumnezeu. Anafora se încheie cu ecfonisul: „Și ne dă nouă cu o gură și o inimă a slăvi și a cânta preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.”

Rugăciunea Domnească

Rugăciunea „Tatăl nostru” este rostită în comun de toți credincioșii, la sfârșitul Ecteniei cererilor și al rugăciunii aferente. Importanța acestei rugăciuni decurge din faptul că Însuși Mântuitorul ne-a predat-o, la cererea apostolilor (*Luca 11, 1*), de aceea este numită „Rugăciune Domnească”. Ea reprezintă un moment culminant în pregătirea noastră pentru împărtășire, un semn al înfierii noastre adevărate prin har, și al unității noastre frățești. Acum, fiii Aceluiași Tată se pregătesc să împartă aceeași pâine (*I Corinteni 10, 16-17*). Sfinții Părinți sunt categorici în afirmația că numai credincioșii botezați Îl pot numi pe Dumnezeu Tată, iar noi ne asumăm această îndrăzneală numai dacă ne și străduim să fim asemenea Fiului, împlinind poruncile Sale. Rugăciunea Domnească este măsura unirii noastre cu Hristos, a existenței noastre în El. Noi suntem pregătiți pentru împărtășire, în măsura în care am acceptat și ne-am impropriat această rugăciune.

Frângerea Sfântului Agneț

Preotul, înălțând Sfântul Agneț, zice: „**Să luăm aminte! Sfintele sfinților!**” Adică: „Cele Sfinte (Sfintele Taine ale Trupului și Sângelui lui Hristos) se dau celor sfinți”. Preotul folosește, aici, cuvântul „sfânt”, în sens sacramental, la fel ca Apostolul Pavel, pentru a-i desemna pe credincioșii creștini botezați (*Romani 1, 7; I Corinteni 1, 1-2; Filipeni 1, 1; Coloseni 1, 1-2*). De asemenea, Apostolul Petru scrie că toți suntem chemați să devenim sfinți și din punct de vedere etic-ascectic (*I Petru 1, 15-16*). Credincioșii răspund că nu sunt încă realizați sfinți, ci „**Unul este Sfânt, unul Domn Iisus Hristos într-o slava lui Dumnezeu Tatăl. Amin**”. Preotul frânge Sfântul Agneț în patru bucăți și le așază în chipul crucii, pe Sfântul Disc. Cu partea inscripționată cu literele IS face „plinirea potirului”, adică o pune în Sfântul Sânge, în potir; cu partea inscripționată cu literele HS se împărtășește el, preotul, iar cu cele două părți însemnate cu literele NI și KA împărtășește poporul. Frângerea Sfântului Agneț în patru părți este imaginea simbolică a răstignirii și morții pe cruce a Mântuitorului, un gest care ne amintește, totodată, și de frângerea pâinii la Cina cea de Taină. Biserica primară a numit Liturghia „frângerea pâinii”, pentru că acest ritual a fost central

în cadrul celebrării liturgice. Înțelesul lui este clar: așa cum o singură pâine este dată multora, la fel este și un singur Hristos, Care devine viața multora, unindu-ne în Sine: „**pe noi, toți care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul prin părășia Aceluiași Sfânt Duh**” (*Anafora Sfântului Vasile cel Mare*). Faptul că aceeași pâine euharistică și același Sfânt Potir sunt împărțite credincioșilor participanți la Liturghie reprezintă unitatea Bisericii, dobândită prin împărtășirea cu Unicul Domn: „După cum această pâine frântă era împrăștiată pe munți și, fiind adunată, a ajuns una, tot așa să se adune Biserica Ta de la marginile lumii în Împărăția Ta” (*Didahia celor 12 Apostoli*). De aceea, nu pot fi împărtășiți cei nebotezați și cei ce s-au rupt de Biserică prin aderarea la erezii sau schisme, precum și prin păcate de moarte (apostazie, ucidere, avort, desfrânare, adulter, concubinaj, păcate împotriva firii sau alte păcate grave), până nu se pocăiesc și nu-și schimbă viața; se pot împărtăși numai cei care fac parte din Biserică și sunt mădulare vii ale trupului tainic al lui Hristos.

Punerea în potir a părții cu IS, în care s-a făcut străpungerea cu copia (sulița), realizându-se, astfel, reunirea Sfântului Trup cu Sfântul Sânge, reprezintă Învierea Domnu-

lui. După aceea, preotul toarnă în potir „căldura”, adică apă fierbinte binecuvântată, menită să ne dea, în momentul împărtășirii, senzația adevărată a împărtășirii cu Hristos Cel Viu, căci căldura este, în general, semnul vieții. Totodată, „căldura” simbolizează căldura Duhului Celui de viață făcător, Care s-a pogorât peste Biserică în ziua Cincizecimii.

Împărtășirea

Împlinirea și rațiunea săvârșirii Dumnezeieștii Liturghii este împărtășirea cu Sfintele Taine, aduse și sfințite în cadrul ei. Credincioșii sunt invitați la masa de nuntă a fiului de împărat (*Matei 22, 2-14; Luca 14, 15-24*), la ospățul de nuntă al Mielului (*Apocalipsă 19, 7-9*), la Cina cea de Taină a lui Hristos (*I Corintheni 10, 16-17 și 11, 23-29*), prin cuvintele: **„Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste apropiați-vă”**. Viața creștină începe de la credință și frică de Dumnezeu și înaintea-ză până la dragoste. Mai ales când se apropie de Dumnezeu, pe om îl stăpânește frica de a nu se apropia cu nevrednicie, frica de măreția negrăită și de sfințenia desăvârșită a lui Hristos, dar și frica de a nu necinsti, prin nepăsarea sa, marea dragoste a lui Hristos față de el, Care îi oferă spre împărtășire Trupul și Sângele Său. Fiul lui Dumnezeu, într-

pat și răstignit pentru noi, este izvor de sensibilizare a noastră și mijloc de înălțare a omului la culmea sensibilității și a delicateții. Trebuie să ne fie teamă ca, prin insensibilitatea noastră, să nu jignim sensibilitatea Celui ce S-a jertfit pentru noi. Totuși, această frică nu trebuie să-l oprească pe credincios de a se împărtăși cu Hristos, dar s-o facă cu frică, adică cu sfială, cu credință și cu dragoste, care formează un tot. Credincioșii sunt împărtășiți din Sfântul Potir, preotul luând cu lingurița câte o părticică din NI sau KA, îmbibată în Sfântul Sânge.

După împărtășire, începe ultima parte a Liturghiei, care poate fi descrisă ca întoarcerea Bisericii din Împărăția lui Dumnezeu pe pământ, în spațiu și timp. Dar, acum, la întoarcere, noi suntem adânc diferiți de ceea ce eram când am început călătoria Liturghiei. Acum, **„am văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată...”**. Acesta este imnul pe care-l cântăm, după ce preotul ne-a binecuvântat cu Sfântul Potir, zicând: **„Mântuiește, Dumnezeule, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta!”** Am venit la Liturghie săraci, flămânzi, însetați, neputincioși, iar Hristos ne-a acceptat, a acceptat darul vieții noastre nefericite și ne-a făcut părtași vieții Sale dumnezeiești, ne-a sătu-

rat cu pâinea vieții și hrana nemuririi, am gustat pacea și bucuria în Duhul Sfânt. Și, acum, e timpul să ne reîntoarcem în lume, ca martori a ceea ce am văzut și am primit, să vestim Împărăția Lui și să continuăm lucrarea Lui.

Urmează o scurtă Ectenie de mulțumire pentru Dumnezeuiasca împărtășire cu Preacuratele Taine, după ce, mai întâi, am cântat: **„Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne...”**.

Rugăciunea Amvonului

Rugăciunea Amvonului este precedată de îndemnul **„Cu pace să ieșim”**, adică să ieșim în lume cu pacea primită prin participarea și împărtășirea la Liturghie, să-L ducem pe Domnul Hristos și în viața noastră de după Liturghie. Credincioșii răspund: **„Întru numele Domnului”**, adică să ieșim ca reprezentanți ai Săi, mărturisindu-L prin viața noastră, menținând pacea și transmitând-o și altor oameni.

Rugăciunea Amvonului este o recapitulare și o pecetluire a tuturor celor cerute prin rugăciunile de până acum. Rugăciunea afirmă că Dumnezeu îi binecuvântează pe cei care Îl binecuvântează și îi sfințește pe cei care nădăjduiesc în El; de aceea, Îi cerem să-Și reverse binecuvântarea asupra noastră, a lumii

întregi, a bisericilor, a preoților și a întregului popor. Credincioșii răspund la rugăciune lăudând pe Dătătorul bunurilor cerute prin stihul 2 al Psalmului 112: „**Fie numele Domnului binecuvântat, de acum și până în veac**”.

Otpustul

Otpustul sau *apolisul* este ultima rugăciune, de slobozire a credincioșilor. El începe cu slăvirea lui Hristos. Preotul I se adresează lui Hristos, închinându-se, în același timp, către icoana Sa din dreapta sfintelor uși împărătești, arătând, prin aceasta, credința că Hristos este prezent aici, cu noi. Credincioșii răspund slăvind Sfânta Treime. Preotul Îi cere lui Hristos, Adevăratul nostru Dumnezeu (Unul din Treime, dar și Om), să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și iubitor de oameni. În sprijinul cererii sale și a credincioșilor, sunt invocate rugăciunile Preacuratei Sale Maici, ale Sfinților Apostoli, ale Sfântului Ioan Gură de Aur, autorul Liturghiei, ale Sfântului pomenit în ziua respectivă, ale dumnezeieștilor Părinți Ioachim și Ana și ale tuturor sfinților. Credincioșii ies, apoi, din biserică, după ce au primit și anafură, ca să-și împlinească chemarea: „să vestiți în lume bună-tățile Celui Care v-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată” (*I Petru 2, 9*).